

Önsöz

İnancı oluşturan temel unsurlardan biri olan nübüvvet, aynı zamanda dinler arası tartışmaların ve teolojik ilişkilerin ana konularından birini teşkil eder. Son ilâhî mesajı tebliğ eden Hz. Peygamber'in nübüvveti de bu bağlamda İslâm ile diğer dinler arasındaki ilişkilerin belirleyici unsuru olmuştur. İslâm, nübüvvet bakımından tarihî süreçte oluşturulan birtakım inançları eleştirip tashih etmekle birlikte önceki geleneği tamamen reddetmemekte, bilakis tasdik etmektedir. Bu çerçevede Kur'an'da, Hz. Peygamber'in, nübüvvet zincirinin son halkası olduğu ve onun gelişinin önceki peygamberlerce haber verildiği bildirilir.

İslâm nübüvvet düşüncesine göre insanlık tarihiyle başlayan peygamberlik süreci Hz. Muhammed'in getirdiği ilâhî mesaj ile son aşamaya girmiş ve tamamlanmıştır. Âhir zaman vurgusuyla ilişkili olarak dinî geleneklerin çoğunda özellikle Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta mevcut olan kurtarıcı beklentisi Hz. Peygamber'in nübüvvetiyle gerçekleşmiştir. Bu çerçevede Kur'an'da Ehl-i kitabın bir kurtarıcı beklentisi içerisinde olduğu ve son peygamberin, ellerinde mevcut kitaplarda yazılı olduğuna ilişkin bilgilerden neşet eden "beşâirü'n-nübüvve" tabiri, Hz. Peygamber'in önceki ilâhî metinlerde yazılı olduğunu ve beklenen son elçi olduğunu ifade eden bir kavramdır.

Hz. Peygamber'in yahudilerin ve hıristiyanların beklediği son kurtarıcı olduğuna ilişkin tartışmalar, erken dönemlerden itibaren müslümanlarla Ehl-i kitap arasındaki teolojik tartışmaların ana konularından birini teşkil etmiştir. Kelâm ilmi, İslâm inanç esaslarını ispat etme, temellendirme ve bu ilkeleri diğer dinî geleneklere karşı savunma görevini üstlenmiştir. Bu bağlamda tarihî süreçte Ehl-i kitap'la olan ilişkilerin artmasıyla Hz. Muhammed'in nübüvvetini çeşitli yönlerden kanıtlama, kelâmın temel problemleri arasında yer almıştır. Beşâret düşüncesi, kelâm eserlerinde nübüvveti ispat sadedinde, bunun yanı sıra büyük ölçüde delâil ve reddiye literatüründe konu edilmiştir. Buna karşılık gerek İslâm dünyasında gerekse diğer dinî merkezlerde yaşayan yahudi ve hıristiyan teologlar, yazdıkları reddiyelerde İslâm eleştirisi bağlamında Hz. Peygamber'in nübüvvetine ve onun önceki ilâhî metinlerde haber verildiği düşüncesine yönelik itirazlar geliştirmiştir.

Bu çalışmada erken dönem açısından söz konusu tartışmanın izi sürülmüştür. Kur'an'da Hz. Peygamber'in önceki ilâhî metinlerde haber verildiğine ilişkin bilgilerin mahiyeti, tahrif problemiyle birlikte tartışılmıştır. Araştırmada beşâret konusu tarihî boyut ve Kitâb-ı Mukaddes metinleri ekseninde incelenmiştir. Bu çerçevede çalışma bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tarihî perspektifle bi'set öncesi dönemde yahudilerin ve hıristiyanların kurtarıcı beklentisi ve bu kurtarıcının mahiyeti incelenmiştir. İkinci bölümde Kur'an'da verilen bilgiler çerçevesinde beşâret ile tahrif ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu kısımda Hz. Peygamber'in haber verildiği bildirilen Tevrat ve İncil kavramlarıyla hangi metinlerin kastedildiği ve beşâretle ilişkisi bağlamında nasıl bir tahrif anlayışı benimsenmesi gerektiği ele alınmıştır. Üçüncü bölümde erken dönem itibarıyla Hz. Peygamber'in nübüvvetine yorumlanan Kitâb-ı Mukaddes metinleri incelenmiş, her bir metnin kendi konteksi içerisinde dinî anlamı ve nübüvveti delâleti

tartışılmıştır. Dördüncü bölümde ise araştırmanın kapsamı dahilinde yahudi ve hıristiyan teologların Hz. Peygamber'in Kitâb-ı Mukaddes'te haber verildiği düşüncesine yönelik itirazlarına yer verilmiştir.

Bu kitap, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmış olan, "Hz. Peygamber'in Nübüvvetini Kanıtlama Açısından Beşâirü'n-Nübüvve" adlı doktora tezinin gözden geçirilerek yayıma hazırlanmış olan halidir. Çalışmamızın bu noktaya ulaşmasında kuşkusuz birçok hoca ve arkadaşımın katkısı oldu. Öncelikle tezin tespitinden sonuçlanmasına kadar bütün aşamalarında yardımlarını esirgemeyen, metinleri titizlikle okuyup değerlendiren, ilmî teşvik ve tavsiyelerde bulunan danışman hocam Prof.Dr. Yusuf Şevki Yavuz'a teşekkürü bir borç bilirim. Tez izleme komitesinde bulunan, görüşmelerimizde yapıcı, yönlendirici eleştirilerde ve katkılarda bulunan hocalarım Prof.Dr. İlyas Çelebi ve Prof.Dr. Şinasi Gündüz'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca metni baştan sona kadar okuyarak değerlendirmelerde bulunan Prof.Dr. Ömer Faruk Harman'a, Prof.Dr. Mustafa Sinanoğlu'na, yine çalışmayı okuyan ve kendisine özellikle İbrânice kavramlar konusunda danıştığım Prof.Dr. Nuh Arslantaş'a teşekkür ederim. Aynı şekilde eserin son okumasını yapan Doç.Dr. Hamdi Gündoğar ve süreç boyunca desteğini esirgemeyen arkadaşım Yrd.Doç. Dr. Mehmet Bulgen'e teşekkür ederim. Son olarak uzun süreli bu çalışmanın zorluklarına beraber katlandığımız eşime ve sevgili çocuklarıma, dualarıyla mânevî desteklerini esirgemeyen anneme ve babama minnet duygularımı ifade etmek isterim.

Fadıl Ayğan
Eylül 2015

-Son Peygamberi Müjdelemek -Beşâirü'n-nübüvve

İçindekiler

Önsöz 5

Kısaltmalar 13

Giriş

I. Araştırmanın Önemi ve Amacı 17

II. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi 23

III. Kavramsal Çerçeve 29

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL ARKA PLAN

I. Bi'set Öncesi Kurtarıcı Beklentisi 35

A. Doğu Dinlerinde Kurtarıcı Beklentisi 37

B. Yahudilerde Kurtarıcı Beklentisi 49

1. Yahudi Toplumunda Peygamber Beklentisi 50

2. Yahudilerde Mesih Beklentisi 69

C. Hıristiyanlarda Kurtarıcı Beklentisi 93

D. Arap Yarımadasında Kurtarıcı Beklentisi 110

1. Arap Yarımadasında Ehl-i Kitabın

Kurtarıcı Beklentisi 114

2. Arap Yarımadasında Hanıfler'in

Peygamber Beklentisi 134

II. Hz. Peygamber Döneminde Beşâirle İlgili Tarihi Olaylar 145

A. Kur'an'da ve Sünnette Beşârete İlişkin Bilgiler 145

- B. Hz. Peygamber'in Ehl-i Kitabı Davette
Beşârete Atıfta Bulunması 151
- C. Ehl-i Kitap'tan Müslüman Olanların İşaretleri 159

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞÂİR-TAHRİF İLİŞKİSİ

- I. Beşâret Bağlamında Tahrif Meselesine Genel Bir Bakış 171
- A. Beşâretle İlişkisi Bağlamında Kur'ân-ı Kerim'de Tevrat
ve İncil'in Tahrifi Problemi 173
- B. Beşâret Bağlamında Klasik Dönem Kelâmında
Tahrif Anlayışları 202
- II. Beşâirin Tevrat ve İncil'in Tahrifine
Delil Olarak Kullanılması 229
- III. Beşâirin Tahrifin Sebebi Olarak Değerlendirilmesi 237
- IV. Beşâir İle İlgili Bölümlerin Tahriften Korunmuş
Olduğu Düşüncesi 251

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN NÜBÜVVETİNE İŞARET OLARAK YORUMLANMASI BAĞLAMINDA KİTÂB-ı MUKADDES

- I. Kitâb-ı Mukaddes'in Hz. Peygamber'in Nübüvvetine
Delil Olarak Kullanılması Süreci 259
- II. Eski Ahit'te Hz. Peygamber'e İşaret Olarak Yorumlanan
Haberler 287
- A. Nesebiyle İlgili İşaretler 288
1. Kur'ân-ı Kerim'de ve Kitâb-ı Mukaddes'te
İbrâhim-İsmâil İlişkisi 289
2. Hz. İsmâil'in Soyunun Kutsanması ve Bereket Vaadi 294

- B. İsmine Yönelik İşaretler 310
1. “Hamd” Köküne Yönelik Semantik Tahliller 310
  2. Ebced Hesabıyla Beşâreti Kanıtlama Çabası 322
- C. Vasıflarıyla İlgili İşaretler 327
1. “Mûsâ Gibi Bir Peygamber” 328
    - a. Hz. Peygamber’le Hz. Mûsâ Arasındaki Benzerlik 330
    - b. İsrâiloğulları’nın Kardeşleri Arasından Çıkacak Olması 333
    - c. Allah’ın Kelâmına Aracılık Edecek Olması 336
  2. Şilo 339
  3. Rabb’in Kulu / Hizmetkârı 346
  4. Selâmet Önderi 352
  5. Deveye Binen Kurtarıcı Benzetmesi
ve Bâbil’e İlişkin Öngörü 356
  6. Dünyevî Hâkimiyet ve Temel Ahlâkî Vasıflar 358
- D. Ortaya Çıkacağı Yer İle İlgili İşaretler 365
1. Paran (Ar. Fârân) 365
  2. Hicaz’a Yorumlanan Diğer İşaretler 371
- E. Ümmetinin Vasıflarıyla İlgili İşaretler 377
- F. Zamanında Ortaya Çıkacak Hadiselerle İlgili İşaretler 384
1. Dinî-Ahlâkî Egemenlik
ve İlahî İradenin Hâkimiyeti 386
  2. Zamanın Sonlarında Ortaya Çıkacak
Krallık Öngörüsü 389
- II. Yeni Ahit’te Hz. Peygamber’e İşaret Olarak
Yorumlanan Haberler 403
- A. İnciller’in Kaynaklık Değeri 405
- B. Paraklit 411
1. Paraklit Kavramı ve Yeni Ahit’teki Kullanımı 412
  2. Hz. Peygamber’in Nübüvvetine Yorumlanması
Bakımından Paraklit 418
    - a. Paraklit-Ahmed İlişkisi 418
    - b. Kutsal Ruh Olarak Değerlendirilmesine
İtirazlar 429
    - c. Paraklitin Özellikleri ve Faaliyetleri 438

- C. Tanrı'nın Egemenliği 444
1. Hz. İsa'nın Mesajı Olarak Tanrı'nın Egemenliği Kavramının Mahiyeti 444
  2. Hz. Peygamber'in Nübüvvetine Yorumlanması Bakımından Tanrı'nın Egemenliği 449
- D. Yahyâ Peygamberin İşareti 460
- E. "İnsanoğlu" 465
1. İnsanoğlu Kavramının Yeni Ahit'teki Kullanımı 466
  2. Hz. Peygamber'in Nübüvvetine Yorumlanması Bakımından İnsanoğlu 469

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ERKEN DÖNEM MÜSLÜMAN - EHL-i KİTAP POLEMİĞİ BAĞLAMINDA BEŞÂRET DÜŞÜNCESİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

- I. Erken Dönem Hıristiyan Teologların Beşârete İlişkin Görüşleri 483
- A. Hıristiyan Polemikçi Olarak İmparator III. Leo 485
  - B. Yuhannâ ed-Dımaşkî (John of Damascus) 488
  - C. Nestûrî Patrik Timothy 490
  - D. Abdülmesih el-Kindî 498
- II. Erken Dönem Yahudi Teologların Beşârete İlişkin Görüşleri 501
- A. Ya'kûb el-Kirkisânî 503
  - B. Saîd b. Yûsuf el-Feyyûmî (Saadia Gaon) 507
  - C. Mûsâ b. Meymûn (Moses Maimonides) 509
  - D. İbn Kemmûne 517

Sonuç 523

Kaynakça 535

Dizin 561